

Evropska
komisija

Izobraževanje in usposabljanje odraslih

v Evropi

*Gradimo
vključujoče poti
do spretnosti
in kvalifikacij*

2021

*Ugotovitve
poročila Eurydice*

Evropska
izvajalska
agencija za
izobraževanje in
kulturo

Izobraževanje in usposabljanje odraslih v Evropi

*Gradimo vključujoče poti
do spretnosti in kvalifikacij*

Ugotovitve poročila Eurydice

Prosimo citirajte to publikacijo kot: Adult education and training in Europe: Building inclusive pathways to skills and qualifications – Main findings. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Naslov izvirnika: Adult education and training in Europe: Building inclusive pathways to skills and qualifications – Main findings 2022.

Besedilo je bilo končano maja 2022.

© Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2022.

Reprodukcija je dovoljena le ob pravilni navedbi vira.

ISBN 978-92-9484-685-3 (PDF)

doi: 10.2797/66848 (PDF)

EC-08-22-010-SL-N

Prevod v slovenski jezik pripravila nacionalna enota Eurydice Slovenija (2022)

V slovenskem prevodu izdalo: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

Za izdajatelja: Maja Mihelič Debeljak

Prevod: Saša Ambrožič Deleja

Jezikovni pregled: Petra Tomše

Uredila: Zvonka Pangerc Pahernik

Prelom slovenske izdaje: Karmen Svetlik

Ljubljana, maj 2022

Knjižna zbirka z naslovom UGOTOVITVE POROČILA EURYDICE (PDF)

ISSN 2820-6711

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici
v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 110539779](#)

ISBN 978-961-7065-16-9 (PDF)

Pojasnilo: Publikacija je slovenski prevod izvirnika in je izšla v okviru dejavnosti nacionalne enote Eurydice Slovenija, sofinanciranih iz programa Erasmus+. Publikacija je del zbirke slovenskih prevodov Ugotovitve poročila Eurydice.

OZNAKE IN OKRAJŠAVE

Oznake držav

EU	Evropska unija	IT	Italija	EEA, države kandidatke in države, ki niso članice EU	
Države članice		CY	Ciper	BA	Bosna in Hercegovina
BE	Belgija	LV	Latvija	CH	Švica
BE fr	Belgija – francoska skupnost ⁽¹⁾	LT	Litva	IS	Islandija
BE de	Belgija – nemško govoreča skupnost	LU	Luksemburg	LI	Liechtenstein
BE nl	Belgija – flamska skupnost	HU	Madžarska	ME	Črna Gora
BG	Bolgarija	MT	Malta	MK	Severna Makedonija
CZ	Češka	NL	Nizozemska	NO	Norveška
DK	Danska	AT	Avstrija	RS	Srbija
DE	Nemčija	PL	Poljska	TR	Turčija
EE	Estonija	PT	Portugalska	UK	Združeno kraljestvo
IE	Irska	RO	Romunija	UK-ENG	Anglija
EL	Grčija	SI	Slovenija	UK-WLS	Wales
ES	Španija	SK	Slovaška	UK-NIR	Severna Irska
FR	Francija	FI	Finska	UK-SCT	Škotska
HR	Hrvaška	SE	Švedska		

Druge oznake

(:) ali : Podatki niso na voljo. ✕ Niso sodelovali. (-) ali – Ni primerljivo.

Okrajšave in kratice

AES	Anketa o izobraževanju odraslih
Cedefop	Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja
ECTS	Evropski sistem prenašanja in zbiranja kreditnih točk
ECVET	Evropski sistem prenašanja kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju
EQF	Evropsko ogrodje kvalifikacij
ESF	Evropski socialni sklad
ETF	Evropska fundacija za usposabljanje
EU LFS	Anketa o delovni sili EU
ISCED	Mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
PIAAC	Program za mednarodno ocenjevanje kompetenc odraslih

Na seznamu so mednarodne okrajšave in kratice. Nacionalne okrajšave in kratice so pojasnjene neposredno v besedilu.

⁽¹⁾ V francosko govorečem delu zvezne države Belgija je francoska skupnost institucionalno in politično odgovorna za zadeve, povezane z izobraževanjem, medtem ko sta regiji Bruselj in Valonija odgovorni za zadeve, povezane z usposabljanjem. V tem poročilu se uporablja pojem francoska skupnost za vse tri institucionalne in politične pristojnosti.

GLAVNE UGOTOVITVE

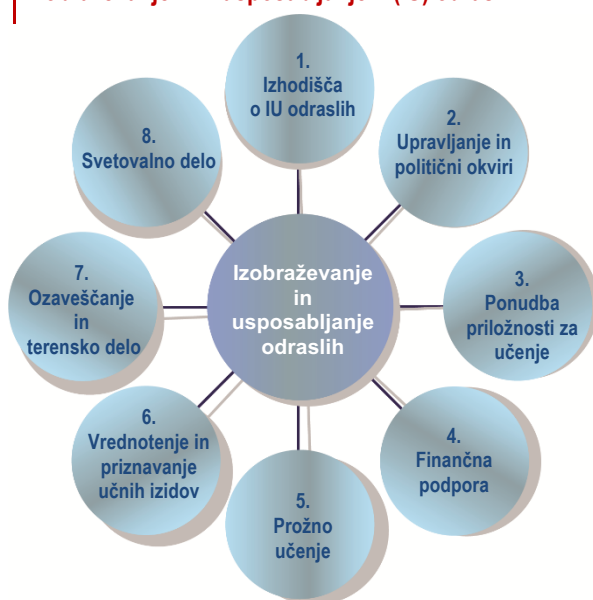
Živimo v času hitrih sprememb. Nove tehnologije in digitalna preobrazba zelo vplivajo na naš način življenja in dela. Pandemija covid-19 je te spremembe še dodatno pospešila. V takšnih časih sta vseživljenjsko učenje in razvijanje spretnosti (upoštevaje njuno časovno in vsebinsko razsežnost) pomembnejša kot kdaj koli prej. Vsi potrebujemo priložnosti in imamo temeljno pravico usvajati nova znanja ter pridobivati nove spretnosti. S tem si ustvarjamo priložnosti na trgu dela in ostajamo aktivni, avtonomni člani družbe.

Številni v preteklih letih zbrani dokazi kažejo, da lahko odrasli z izobraževanjem in usposabljanjem, tako formalnim kot neformalnim, izboljšujejo svojo zaposljivost, zdravje in dobrobit. Odrasli z nižjimi ravni spretnosti in kvalifikacij¹ pogosto pripadajo prikrajšanim skupinam posameznikov z najslabšimi možnostmi na trgu dela in v družbi. Zaradi vedno večjih ekonomskih in družbenih pritiskov se bo njihov položaj zagotovo še slabšal.

Sistemi izobraževanja imajo lahko pomembno vlogo pri prepoznavanju najbolj ranljivih skupin odraslih, doseganju in spodbujanju njih k vključevanju v izobraževanje in usposabljanje. Vendar morajo pri tem sodelovati vsi deležniki, tudi nosilci odločanja in delodajalci. Ti naj na najvišji ravni sprejmejo odgovornost in obvezo ter namenijo in ciljno zagotavljajo zadostna sredstva in drugo podporo tem ciljnim skupinam.

Pričujoče poročilo Eurydice nudi vpogled v polje izobraževanja in usposabljanja (IU) odraslih v Evropi. Proučuje aktualne oblike spodbujanja vseživljenjskega učenja, s posebnim poudarkom na politikah in ukrepih za podporo odraslim z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij pri dostopanju do učnih priložnosti. Poročilo obravnava širši vidik z upoštevanjem in proučevanjem medsebojno povezanih področij, ki so pri tem ključnega pomena (slika 1).

Slika 1: Vsebinska področja poročila v povezavi z izobraževanjem in usposabljanjem (IU) odraslih

Vir: Eurydice.

Na začetku poročila so opisani kvantitativni kazalniki, povezani z izobraževanjem in usposabljanjem odraslih (1. poglavje). V nadaljevanju nudi vpogled v nacionalne ureditve za koordinacijo politik o učenju odraslih ter ukrepov in političnih obvez, namenjenih podpori odraslim z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij (2. poglavje). Sledi pregled po posameznih državah javno subvencioniranih programov, ki ponujajo priložnosti odraslim, da izboljšajo svoje spretnosti in pridobijo nove ali dodatne kvalifikacije v odrasli dobi (3. poglavje). Izpostavljeno je tudi področje finančne podpore, predvsem vprašanje finančnih spodbud za skupine z nižjimi ravni kvalifikacij (4. poglavje). Zagotavljanje prožnih učnih poti je naslednje proučevano področje (5. poglavje). Sledi analiza sistemov vrednotenja in priznavanja neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja (6. poglavje).

¹ Op. prevajalke: Odrasli z nižjimi ravni spretnosti in kvalifikacij je slovenska ustreznica za »Adults with low levels of basic skills/qualifications«. Po definiciji iz tega poročila so to odrasli z izobrazbo ali kvalifikacijami na ravni ISCED 0 do 2, torej odrasli z manj kot višjo sekundarno izobrazbo ali v Sloveniji srednješolsko izobrazbo.

Na koncu poročila so opisani prispevek akcij za ozaveščanje in terensko delo (7. poglavje) ter svetovalne dejavnosti (8. poglavje) kot podporne storitve v ponudbi učenja.

Poročilo črpa iz več podatkovnih virov. Glavni vir informacij o politikah so posredovale nacionalne enote Eurydice, ki predstavljajo 42 sistemov izobraževanja in usposabljanja iz 37 evropskih držav. Podatki Eurydice so dopolnjeni s kvalitativnimi in kvantitativnimi podatki drugih organizacij, vključno s podatki Cedefopa, Eurostata in OECD-ja.

V povzetku na koncu poglavja so za vsako proučevano tematsko področje izpostavljena najpomembnejša sporočila ter zaključne prečnovsebinske ugotovitve.

Izhodišča izobraževanja in usposabljanja odraslih v Evropi

V EU povprečno ena od petih odraslih oseb nima višje sekundarne izobrazbe.

- 21,6 odstotka odraslih (starih od 25 do 64 let) v EU, to je 51,5 milijona ljudi, v letu 2019 ni imelo višje sekundarne izobrazbe (ISCED 3; EOK 3 ali 4). Med njimi jih je 12,5 milijona izstopilo iz sistema izobraževanja z manj kot nižjo sekundarno izobrazbo (glejte 1. poglavje, razdelek 1.1, slika 1.1).
- Največ odraslih z nizko izobrazbo je v južneevropskih državah (glejte 1. poglavje, razdelek 1.1, slika 1.1).
- Mlajši odrasli (stari od 25 do 34 in od 35 do 44 let) imajo v povprečju višjo izobrazbo kot starejša populacija (glejte 1. poglavje, razdelek 1.1, slika 1.2).
- Delež odraslih brez višje sekundarne izobrazbe je v povprečju večji med odraslimi, ki niso rojeni v državi bivanja (rojeni v tujini), kot med odraslimi, rojenimi v državi bivanja (glejte 1. poglavje, razdelek 1.1, slika 1.3).

V Evropi je znaten delež odraslih z nižjimi ravni besedilnih, matematičnih in/ali digitalnih spretnosti.

- V evropskih državah je registriranih med 15 in 57 odstotkov odraslih z nizkimi dosežki pri merjenju besedilnih in/ali matematičnih spretnosti (glejte 1. poglavje, razdelek 1.2.1, slika 1.4).
- V povprečju okoli 40 odstotkom odraslih v EU grozi nevarnost digitalne izključenosti: dosegajo nizke ravni digitalnih spretnosti ali pa slednjih sploh nimajo; poleg tega omejeno ali sploh ne uporabljajo interneta (glejte 1. poglavje, razdelek 1.2.2, slika 1.5).

Med državami so razlike v stopnji vključenosti odraslih v izobraževanje in usposabljanje, za vse pa velja, da je večina dejavnosti, v katere se vključujejo odrasli, neformalnih.

- Stopnja udeležbe odraslih v izobraževanju in usposabljanju se med evropskimi državami razlikuje: v nordijskih in nekaterih zahodneevropskih državah praviloma beležijo višjo stopnjo udeležbe, ki znatno presega povprečje EU (glejte 1. poglavje, razdelek 1.3.2, sliki 1.6 in 1.7).
- Leta 2019 je manj kot tretjina evropskih držav dosegla ciljno vrednost EU 2020, to je 15 odstotkov odraslih, udeleženih v izobraževanju in usposabljanju v zadnjih štirih tednih pred raziskavo (glejte 1. poglavje, razdelek 1.3.2, slika 1.6).
- Odrasli se večinoma udeležujejo krajših oblik neformalnega izobraževanja in usposabljanja. To sovпада z dejstvom, da zahtevajo dejavnosti formalnega izobraževanja, ki praviloma vodijo do kvalifikacij, pomembno večji časovni vložek (glejte 1. poglavje, razdelek 1.3.2, sliki 1.8 in 1.9).

- Navkljub relativno majhnemu številu držav, ki so dosegle ciljno vrednost EU 2020, se je število odraslih, vključenih v izobraževanje in usposabljanje, v evropskih državah počasi, vendar enakomerno, povečevalo: povprečna stopnja vključenosti na ravni EU se je povečala s 7,9 odstotka v letu 2009 na 10,1 odstotka v 2014 ter na 10,8 odstotka v letu 2019. Vendar se je v letu 2020, zaznamovanem s pandemijo covid-19, povprečje EU zmanjšalo na 9,2 odstotka, prav tako se je udeležba zmanjšala v skoraj vseh evropskih državah (glejte 1. poglavje, razdelek 1.3.2).

Odrasli z nižjimi kvalifikacijami se manj udeležujejo izobraževanja in usposabljanja kot odrasli z višjo izobrazbo.

- Pridobljena izobrazba je očitno odločilen dejavnik vključenosti: v vseh analiziranih državah se odrasli z nižjimi kvalifikacijami v manjši meri udeležujejo izobraževanja in usposabljanja kot odrasli z višjo izobrazbo (glejte 1. poglavje, razdelek 1.3.3, slika 1.10).
- Leta 2019 je bil v nekaterih evropskih državah v izobraževanje in usposabljanje vključen največ en odstotek odraslih z nižjimi kvalifikacijami, medtem ko je bil ta odstotek v drugih državah med 10 in 25 (glejte 1. poglavje, razdelek 1.3.3, slika 1.10).
- V povprečju je 3,2 odstotka odraslih v EU pridobilo višjo sekundarno izobrazbo v odrasli dobi (2019). Vendar obstajajo pomembne razlike med državami, saj v nekaterih delež teh odraslih znaša manj kot 1 odstotek, v drugih pa okoli 14 odstotkov (glejte 1. poglavje, razdelek 1.3.4, slika 1.11).

Upoštevanje medsebojnega vpliva deleža odraslih z nižjimi kvalifikacijami in stopnje njihove vključenosti v izobraževanje in usposabljanje je osvetlilo/izostrilo tri profile držav.

- Približno v tretjini evropskih držav beležijo relativno majhen delež odraslih, ki niso pridobili višje sekundarne izobrazbe (pod povprečjem EU), in relativno visoko stopnjo udeležbe odraslih z nižjimi kvalifikacijami v izobraževanju in usposabljanju (nad povprečjem EU). Države s takšnim profilom so predvsem na severu in zahodu Evrope (glejte 1. poglavje, razdelek 1.4, slika 1.13).
- Druga tretjina evropskih držav beleži majhen delež odraslih z nižjimi kvalifikacijami ter hkrati nizko stopnjo udeležbe teh odraslih v izobraževanju in usposabljanju. Večina teh držav je na vzhodu Evrope, čeprav se v to skupino umeščajo tudi nekatere zahodnoevropske države (glejte 1. poglavje, razdelek 1.4, slika 1.13).
- V več državah na jugu Evrope beležijo velik delež odraslih z nižjimi kvalifikacijami ter relativno nizko stopnjo udeležbe teh odraslih v izobraževanju in usposabljanju (glejte 1. poglavje, razdelek 1.4, slika 1.13).

Upravljanje in politični okviri

Koordinacija politik izobraževanja in usposabljanja odraslih je v Evropi praviloma dobro vzpostavljena, vendar imajo samo v polovici analiziranih držav zastavljene konkretne nacionalne cilje, namenjene odraslim z nižjimi ravni temeljnih spretnosti ali kvalifikacij.

- Večina evropskih držav ima enega ali več medsektorskih organov, odgovornih za koordinacijo politik in ukrepov na področju izobraževanja in usposabljanja odraslih (glejte 2. poglavje, razdelek 2.1, slika 2.1).

- Med letoma 2015 in 2020 so vsi, razen sedmih najvišjih organov, sprejeli strateške politične dokumente v povezavi z odraslimi z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij. Poleg tega so v več kot polovici evropskih držav sprejeli tudi druge pomembne politične pobude za podporo odraslim z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij (glejte 2. poglavje, razdelek 2.2.1, slika 2.2 ter razdelek 2.2.2).
- Zdi se, da se v Evropi število držav s kvantitativnimi cilji, povezanimi z izobraževanjem in usposabljanjem odraslih z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij, večja. Vendar so samo v nekaj več kot polovici vseh držav določili – v strateških političnih dokumentih ali drugih pomembnih političnih pobudah – nacionalne cilje na tem področju (glejte 2. poglavje, razdelek 2.2.3, slika 2.3).

Ponudba učenja

V Evropi odrasli lahko izboljšajo svoje temeljne spretnosti v več oblikah javno subvencioniranih programov, od formalnega osnovnega izobraževanja do neformalnega razvijanja temeljnih spretnosti.

- V večini evropskih držav so 'kompenzacijski' ali 'popravni' programi osnovnega izobraževanja subvencionirani. To so programi za odrasle, povezani s sistemi primarnega in nižjega sekundarnega izobraževanja (ISCED 2). Ti programi ponekod vključujejo elemente poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter lahko vodijo do veljavne poklicne kvalifikacije (glejte 3. poglavje, razdelek 3.2.1, in Prilogo II).
- Kompenzacijski ali popravni programi osnovnega izobraževanja običajno pomenijo precejšnje obremenitev. V nekaterih državah organizirajo te programe po posameznih predmetih, s čimer omogočijo odraslim vključevanje v krajše oblike izobraževanja za določena predmetna področja. V tem primeru je program lahko formalne ali neformalne narave, odvisno od potreb udeleženca (glejte 3. poglavje, razdelek 3.2.1, in Dodatek II).
- V Evropi javni pristojni organi subvencionirajo različne (praviloma krajše) oblike razvijanja temeljnih spretnosti za odrasle. Ta tip izobraževanja praviloma ni tako strukturiran in sistematiziran kot formalni programi osnovnega izobraževanja. Nekaj sistemov v Evropi pa ima strukturirano in institucionalizirano ponudbo neformalnih programov za razvijanje temeljnih spretnosti (glejte 3. poglavje, razdelek 3.2.2, in Dodatek II).
- V nekaterih državah so pripravili obsežne programe za nedavne priseljence. Osrednji cilj v teh programih je pridobivanje jezikovnih spretnosti, vendar tudi drugih (na primer razvijanje pismenosti na splošno). Ponekod vključujejo tudi širše vidike integracije (glejte 3. poglavje, razdelek 3.2.2, in Dodatek II).
- Programe za razvijanje temeljnih spretnosti izvajajo različni izvajalci, tako javne kot zasebne ustanove in organizacije za izobraževanje in usposabljanje odraslih, kot so knjižnice, prostovoljske organizacije in podjetja (glejte 3. poglavje, razdelek 3.3, in Dodatek III).

Poti do veljavnih kvalifikacij v evropskih državah postajajo vedno bolj raznovrstne.

- Programi višjega sekundarnega izobraževanja (ISCED 3) za odrasle so v državah organizirani na različne načine. Ponekod so razvili programske okvire posebej za odrasle udeležence v višjem sekundarnem izobraževanju, medtem ko drugod programe za odrasle izvajajo znotraj osrednjega sistema višjega sekundarnega izobraževanja. Spet drugod so razvili okvire za odrasle, ki pokrivajo več ravni izobrazbe, od osnovno- do visokošolske (glejte 3. poglavje, razdelek 3.2.1, in Dodatek II).

- V skoraj vseh evropskih državah razvijajo vseobsežen nacionalni okvir kvalifikacij (NOK). V NOK se vedno pogosteje umeščajo poleg osnovne formalne izobrazbe tudi kvalifikacije, ki jih podeljujejo zasebni izvajalci, panoge, podjetja in mednarodni organi (glejte 3. poglavje, razdelek 3.1.3, slika 3.1).
- V več državah vlagajo sredstva in znanje v razvoj sistemov kvalifikacij, s katerimi dopolnjujejo sistem rednega izobraževanja. Obveznosti, ki jih morajo kandidati izpolniti, če želijo pridobiti kvalifikacijo v teh sistemih, je manj in zato je ta možnost dostopnejša odraslim z omejenim predhodnim formalnim učenjem. Ko pristojni nacionalni organ prizna kvalifikacijo (na primer znotraj NOK), lahko ta odpre pot do dodatnih učnih dosežkov (glejte 3. poglavje, razdelek 3.2.1, in Dodatek II).
- V nekaterih državah so razvili vseobsežne programe za odrasle, katerih izvedba temelji na učenju in usposabljanju ob delu (vajeništvo). Ponekod ti programi vključujejo prožne oblike učenja, kot na primer priložnosti za pospešeno učenje (glejte 3. poglavje, razdelek 3.2.1, in Dodatek II).
- Javno subvencionirani programi izobraževanja in usposabljanja za odrasle, ki vodijo do veljavne kvalifikacije, se praviloma izvajajo v javnih institucijah za izobraževanje in usposabljanje, ciljno usmerjenih predvsem na odrasle, in/ali v javnih šolah, ki izvajajo začetno izobraževanje in usposabljanje za mlade (glejte 3. poglavje, razdelek 3.3, in Dodatek III).

Finančna podpora

V več evropskih državah so javno subvencionirani programi, ki vodijo do veljavnih kvalifikacij, brezplačni – to lahko prispeva k ublažitvi finančnih ovir za udeležbo.

- Leta 2016 je za okoli tretjino odraslih v EU, ki so se želeli vključiti v izobraževanje in usposabljanje ali povečati svojo udeležbo, vprašanje financiranja pomenilo oviro. Finančna sredstva so bila glavna ovira za približno eno od petih odraslih oseb, ki se je želela vključiti v izobraževanje in usposabljanje. To je veljalo bolj za odrasle z nižjo izobrazbo kot za tiste z višjo (glejte 4. poglavje, razdelek 4.1, slika 4.1).
- V večini evropskih držav odrasli z nižjimi kvalifikacijami ne plačujejo šolnin v javno subvencioniranih programih izobraževanja in usposabljanja do (vključno) ravni ISCED 3 ali EOK 4 (na primer višja sekundarna izobrazba ali tej enakovredna). V okoli tretjini držav odrasli plačujejo ali ne plačujejo šolnin za to obliko izvedbe, odvisno od dodatnih dejavnikov (na primer zaposlitvenega statusa, tipa ali ravni programa). Samo v nekaj državah sistematično zaračunavajo šolnine (glejte 4. poglavje, razdelek 4.2.2, slika 4.2).

V Evropi so pripravili različne podporne finančne ukrepe za povpraševalce, vendar ti na splošno niso ciljno usmerjeni na odrasle z nižjimi kvalifikacijami.

- V večini Evrope so za udeležence na voljo finančne spodbude, s katerimi si lahko zmanjšajo finančno breme (financiranje za povpraševalce). Vendar se obstoječi programi z različnih vidikov med seboj zelo razlikujejo. Namen nekaterih je subvencionirati stroške, neposredno povezane z učnimi dejavnostmi (na primer ceno tečaja, preizkusa znanja ali različne druge stroške). Drugi nudijo nadomestilo za izgubo ali zmanjšanje dohodka zaradi udeležbe v izobraževanju in usposabljanju. Podporni ukrepi se razlikujejo tudi v tem, kdo so njihovi upravičeni prejemniki. Nekateri so dostopni vsem odraslim, nekateri predvsem zaposlenim, spet drugi ranljivim skupinam, predvsem brezposelnim iskalcem zaposlitve (glejte 4. poglavje, razdelek 4.2.3, slika 4.3).

- Poleg udeležencev so pogosto upravičeni prejemniki finančne podpore lahko tudi delodajalci, ki zagotavljajo izobraževanje in usposabljanje. Te finančne sheme se med seboj zelo razlikujejo glede upravičenih stroškov in/ali upravičencev (glejte 4. poglavje, razdelek 4.2.3, slika 4.4).
- Le peščica držav ima sheme finančne podpore, pripravljene posebej za odrasle z nižjimi kvalifikacijami, ali takšne, ki dajejo prednost tej skupini odraslih. Če je tovrstna podpora vzpostavljena, je ciljno usmerjena bodisi na te odrasle bodisi na delodajalce, ki vlagajo v njihovo izobraževanje in usposabljanje (glejte 4. poglavje, razdelek 4.2.3, slike 4.3 in 4.4, ter Dodatek IV).

Sredstva EU pomembno prispevajo k ustvarjanju priložnosti za izobraževanje in usposabljanje odraslih z nižjimi kvalifikacijami.

- V večini evropskih držav na mnoge načine uporabljajo sredstva EU za financiranje izobraževanja in usposabljanja odraslih. To velja tudi za učenje odraslih z nižjimi ravni temeljnih spretnosti ali kvalifikacij ter tiste brez njih (glejte 4. poglavje, razdelek 4.3, in Dodatek II).
- Poleg financiranja programov izobraževanja in usposabljanja so subvencije EU običajno tudi finančni vir za uresničevanje političnih ciljev, določenih z najpomembnejšimi nacionalnimi strategijami izobraževanja in usposabljanja odraslih (glejte 4. poglavje, razdelek 4.3, in Dodatek I).

Prožno učenje

Odrasli, tudi tisti z nižjimi kvalifikacijami ali brez njih, so ujeti v usklajevanje različnih obveznosti, zato je prožnost v izobraževanju in usposabljanju odraslih zelo pomembna.

- Leta 2016 je približno vsaka tretja odrasla oseba z nizko izobrazbo v EU, ki se je želela udeležiti izobraževanja in usposabljanja (ali več njih), poročala, da so razlogi, zakaj tega ne more, povezani z družino in/ali neustreznimi urniki (glejte 5. poglavje, razdelek 5.1, slika 5.1).
- Leta 2016 je približno vsaka peta odrasla oseba z nizko izobrazbo v EU poročala, da zanjo pomenita oviro razdalja in/ali pomanjkanje primernih priložnosti za učenje (glejte 5. poglavje, razdelek 5.1, slika 5.1).

Učenje na daljavo, ki velja za enega od načinov za povečanje učne prožnosti, se razvija prek raznovrstnih pobud.

- V omejenem številu držav imajo javno subvencionirane institucije ali e-učne platforme za odrasle, ki zagotavljajo formalne programe izobraževanja na daljavo do (in vključno) ravni višjega sekundarnega izobraževanja. Druge obsežnejše pobude za učenje na daljavo vključujejo glavno infrastrukturo za izvedbo neformalnega učenja na daljavo, podporo izvedbi učenja na daljavo v (tradicionalnih) institucijah za izobraževanje in usposabljanje, preverjanje in zagotavljanje kakovosti učenja na daljavo ter razvijanje kompetenc strokovnih delavcev, ki izvajajo učenje na daljavo (glejte 5. poglavje, razdelek 5.2.1, slika 5.2).
- Tako kot ukrepi za učenje na daljavo na ravni sistema tudi lokalni izvajalci in pobude pogosto spodbujajo to obliko izvedbe. To, da na tem področju ponekod nimajo nacionalnega izvajalca ali pobude na ravni države, še ne pomeni, da učenje na daljavo ni dobro razvito ali da ne obstaja (glejte 5. poglavje, razdelek 5.2.1).

- V prvih mesecih po izbruhu covida-19 so pristojni organi v Evropi podprli številne pobude za učenje na daljavo v vseh sektorjih izobraževanja in usposabljanja, tudi v sektorju izobraževanja in usposabljanja odraslih. Nekatere med temi pobudami lahko postanejo stalni in institucionalizirani elementi učnih sistemov za odrasle (glejte 5. poglavje, razdelek 5.2.2).
- Pri učenju na daljavo pa se lahko poveča tveganje izključenosti za odrasle z nižjimi digitalnimi spretnostmi ali brez njih (glejte 1. poglavje, razdelek 1.2.2, slika 1.5) in/ali odrasle, ki nimajo dostopa do računalnika ali interneta. Ta način izvedbe morda ni primeren za vse udeležence, predvsem če ga ne spremljajo ustrezni podporni ukrepi (glejte 5. poglavje, razdelek 5.2.2).

Medtem ko je modularnost dokaj običajna za izobraževanje in usposabljanje odraslih v več evropskih državah, so programi, ki temeljijo na kreditnih točkah, manj razširjeni.

- Modularnost ali razčlenitev kvalifikacij in/ali programov izobraževanja in usposabljanja v manjše dele ali enote je danes že dobro uveljavljena v mnogih evropskih sistemih izobraževanja in usposabljanja. Zdi se, da gre za dinamično področje, vključeno v več nacionalnih reform zadnjih let (glejte 5. poglavje, razdelek 5.3, slika 5.3).
- V primerjavi z moduli je uporaba kreditnih točk vidno manj razširjena v izobraževanju in usposabljanju odraslih. Število evropskih držav, v katerih so v zadnjih nekaj letih sprejeli reforme na tem področju, je zelo omejeno. Tudi če se izvajajo programi, ki temeljijo na kreditnih točkah, to še ne pomeni, da sta zato izobraževanje in usposabljanje odraslih prožnejša (glejte 5. poglavje, razdelek 5.4, slika 5.4).

Odrasli z nizko izobrazbo imajo pogosto omejene možnosti za napredovanje znotraj sistema formalnega izobraževanja.

- V okoli polovici evropskih držav, večina jih je v vzhodnem delu Evrope, je nižja sekundarna izobrazba potreben (zakonsko določen) pogoj za nadaljevanje v višje sekundarno izobraževanje. Ta zahteva velja tako za mlade kot tudi za odrasle. V nekaterih državah imajo osebe z nižjo ravno predhodnega formalnega izobraževanja sicer dostop do višjega sekundarnega izobraževanja, vendar samo do omejenega števila (večinoma kratkih poklicnih) programov (glejte 5. poglavje, razdelek 5.5, slika 5.5).
- V približno tretjini evropskih držav odraslim, ki niso pridobili nižje sekundarne izobrazbe, zakonodaja ne omejuje dostopa do višjega sekundarnega izobraževanja. Vendar predpisi, ki ne omejujejo dostopa do višjega sekundarnega izobraževanja, ne pomenijo nujno večje prožnosti v praksi. Izvajalci izobraževanja in usposabljanja – in ne najvišji pristojni organi – se namreč lahko odločijo, da bodo razpisali dokaj stroge zahteve za dostop, kar v praksi lahko pomeni izključevanje odraslih z omejenim predhodnim formalnim izobraževanjem (glejte 5. poglavje, razdelek 5.5, slika 5.5).

V evropskih državah uporabljajo različne pristope k zagotavljanju individualizacije programov izobraževanja in usposabljanja odraslih.

- Iz okoli dveh tretjin evropskih držav poročajo, da je individualizacija programov, to je prilagoditev programov potrebam odraslih, sistematično umeščena v izobraževanje in usposabljanje (glejte 5. poglavje, razdelek 5.6, slika 5.6).
- V državah izvajajo individualizacijo programov različno, od priprave individualnih učnih načrtov, začetnega preverjanja znanja in spretnosti, prožnega načina izvajanja programov do finančnih spodbud za povpraševalce. Slednje omogočajo udeležencem, da sami izberejo izvajalca programa (glejte 5. poglavje, razdelek 5.6, in Dodatek V).

Vrednotenje in priznavanje učnih izidov

V večini evropskih držav presojo spretnosti izvajajo, vendar ni vedno dostopna tistim, ki jo najbolj potrebujejo.

- V približno dveh tretjinah evropskih držav izvajajo presojo spretnosti, ki je v skladu z usmerjevalnimi dokumenti EU. Zdi se, da se od leta 2014 izvajanje presoje spretnosti v Evropi širi (glejte 6. poglavje, razdelek 6.2, slika 6.1).
- Kljub temu da je presojanje spretnosti danes v Evropi dokaj razširjeno, to ne pomeni, da je povsod del standardnih storitev za brezposelne osebe ali osebe s povečanim tveganjem za brezposelnost. Poleg tega storitev presojanja spretnosti, ki so v ponudbi, za te skupine včasih ne izvajajo v nekem razumnem času (glejte 6. poglavje, razdelek 6.2, slika 6.1).
- Leta 2016 je 3,2 odstotka odraslih v Evropi poročalo, da so prejeli oceno spretnosti in znanja, in sicer tako, da so opravili preizkus znanja, presojo spretnosti ali intervju, v 12 mesecih pred raziskavo (glejte 6. poglavje, razdelek 6.2, slika 6.2).

Nacionalne sistemske ureditve na splošno vključujejo vrednotenje neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja, vendar se dejanske priložnosti ter obseg spremljanja in nadzora vrednotenja na nacionalni ravni med državami zelo razlikujejo.

- V skoraj vseh evropskih državah imajo danes urejeno nekakšno obliko vrednotenja neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja v sektorju izobraževanja in usposabljanja. Število področij izobraževanja in usposabljanja (podpodročij), vključenih v vrednotenje, pa se med državami razlikuje (glejte 6. poglavje, razdelek 6.3.1, slika 6.3).
- V Evropi vodi vrednotenje neformalnega in priložnostnega učenja do različnih kvalifikacij. V nekaterih državah so to lahko celotne formalne kvalifikacije, v drugih pa le deli formalnih kvalifikacij in/ali neformalna spričevala in/ali potrdila. V manjšem številu držav izhod vrednotenja ni ne prvo ne drugo (glejte 6. poglavje, razdelek 6.3.1, slika 6.4).
- V državah z urejenim vrednotenjem različnih vidikov tega procesa ne spremljajo ali nadzorujejo. Tam, kjer podatke o upravičencih zbirajo, pogosto poročajo, da vsaj nekatere kategorije udeležencev, ki jih običajno obravnavamo kot prikrajšane (na primer osebe z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij, osebe, ki so zgodaj opustile izobraževanje, iskalci zaposlitve, starejši delavci, priseljenci in begunci ter osebe z različnimi oblikami oviranosti), v večji meri koristijo možnost vrednotenja na vsaj enem področju izobraževanja in usposabljanja (glejte 6. poglavje, razdelek 6.3.2, slika 6.5).
- Leta 2016 je v EU v povprečju 3,1 odstotka odraslih poročal, da je prejel nasvet ali informacije o vrednotenju ali priznavanju spretnosti, kompetenc in predhodnega učenja v zadnjih 12 mesecih (glejte 6. poglavje, razdelek 6.3.3, slika 6.6).

Ozaveščanje in terensko delo

Večina odraslih v Evropi, ki nedavno ni sodelovala v izobraževanju in usposabljanju, tega tudi ni želela, kar velja predvsem za tiste z nižjo izobrazbo.

- Leta 2016 je okoli 80 odstotkov odraslih v EU, ki niso sodelovali v izobraževanju in usposabljanju, poročalo, da tega tudi niso želeli. Delež je bil večji med odraslimi z nižjo izobrazbo kot med osebami s terciarno izobrazbo (glejte 7. poglavje, razdelek 7.2, slika 7.1).

- V istem letu tri četrtine odraslih v zadnjih 12 mesecih ni niti poskušalo najti informacij o učnih priložnostih. To velja predvsem za odrasle z nižjo izobrazbo in manj za osebe z višjo izobrazbo (glejte 7. poglavje, razdelek 7.2, slika 7.2).

Čeprav so javne pobude in kampanje za ozaveščanje o učnih priložnostih za odrasle v Evropi zelo razširjene, bi bilo treba trud usmeriti predvsem v ozaveščanje odraslih z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij.

- Med letoma 2015 in 2020 je večina najvišjih pristojnih organov v Evropi finančno podpirala vsaj eno vseobsežno pobudo ali kampanjo za ozaveščanje o obstoječih učnih priložnostih za odrasle in prednostih vseživljenjskega učenja (glejte 7. poglavje, razdelek 7.3, slika 7.3).
- Iz malo več kot polovice vseh evropskih držav so poročali, da javno subvencionirajo dejavnosti terenskega dela, usmerjene predvsem v odrasle z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij, z namenom, da jih spodbudijo in navdušijo za učenje (glejte 7. poglavje, razdelek 7.4, slika 7.4).

Svetovalno delo

Približno četrtnina odraslih v EU poroča, da je prejela nasvet ali informacije o priložnostih za učenje; najmanj so to izkoristili odrasli z nižjo izobrazbo, ekonomsko neaktivni in starejši odrasli.

- Leta 2016 je v EU 23 odstotkov odraslih poročalo, da je v zadnjih 12 mesecih prejelo brezplačen nasvet ali informacije o priložnostih za učenje od institucij ali organizacij. Deleži so bili različni, odvisni od socialno-ekonomskih dejavnikov: manjši je bil delež odraslih z nižjo izobrazbo, ekonomsko neaktivnih in starejših (glejte 8. poglavje, razdelek 8.2, sliki 8.1 in 8.2).
- Glede različnih načinov svetovanja je leta 2016 8,4 odstotka odraslih v EU poročalo, da so bili deležni brezplačnega svetovanja v živo v uradu svetovalca, medtem ko je 2,8 odstotka odraslih poročalo, da je prejelo nasvet ali informacije o priložnostih za učenje prek računalniških aplikacij (glejte 8. poglavje, razdelek 8.2, sliki 8.3 in 8.4).

Javno ali javno subvencionirano svetovanje je v Evropi razširjeno, vendar redko usmerjeno posebej na odrasle z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij.

- V Evropi so na voljo svetovalne storitve, ki jih izvajajo svetovalci javnega urada za zaposlovanje. V okoli polovici držav, vključenih v raziskavo, so te storitve na voljo vsem državljanom, v drugih so na voljo samo prijavljenim brezposelnim osebam, iskalcem zaposlitve in drugim posebnim skupinam (na primer osebam, ki želijo spremeniti poklicno pot, študentom, dijakom itd.) (glejte 8. poglavje, razdelek 8.3.1, slika 8.5).
- Poleg svetovanja prek uradov za zaposlovanje v skoraj polovici vseh evropskih držav izvajajo tudi druge vseobsežne javno subvencionirane svetovalne dejavnosti, ki vključujejo neposreden stik s svetovalcem in so praviloma dostopne vsem. To je povečanje v primerjavi s predhodno raziskavo Eurydice na tem področju (v 2013/14), ko so bile v večini evropskih držav javno subvencionirane svetovalne dejavnosti predvsem v domeni uradov za zaposlovanje (glejte 8. poglavje, razdelek 8.3.1, slika 8.6).
- V večini evropskih držav so na voljo orodja za samostojno vodeno svetovanje, vendar so redko namenjena posebej odraslim z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij (glejte 8. poglavje, razdelek 8.3.2, slika 8.7).

- V okoli dveh tretjinah vseh evropskih držav so na voljo javno subvencionirane spletne zbirke z informacijami o priložnostih za učenje. To je več kot v raziskavi iz leta 2013/14, ko je le okoli polovica vseh evropskih držav zagotavljala takšne obsežne spletne zbirke priložnosti za učenje odraslih. Vendar enako kot leta 2013/14 še vedno niso razširjene spletne zbirke, posebej prilagojene potrebam odraslih z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij (glejte 8. poglavje, razdelek 8.3.3, slika 8.8).

Zaključne prečnovsebinske ugotovitve

V tem poročilu je prepoznanih več politik in ukrepov v evropskih državah, ki lahko prispevajo k razvijanju spretnosti in izboljšanju kvalifikacij odraslih. Odrasli v vseh državah lahko izkoristijo (vsaj nekatere) javno subvencionirane priložnosti za izpopolnjevanje in razvijanje kvalifikacij. Na sliki 2 je poskus povezovanja različnih razsežnosti, obravnavanih v poročilu, in sicer:

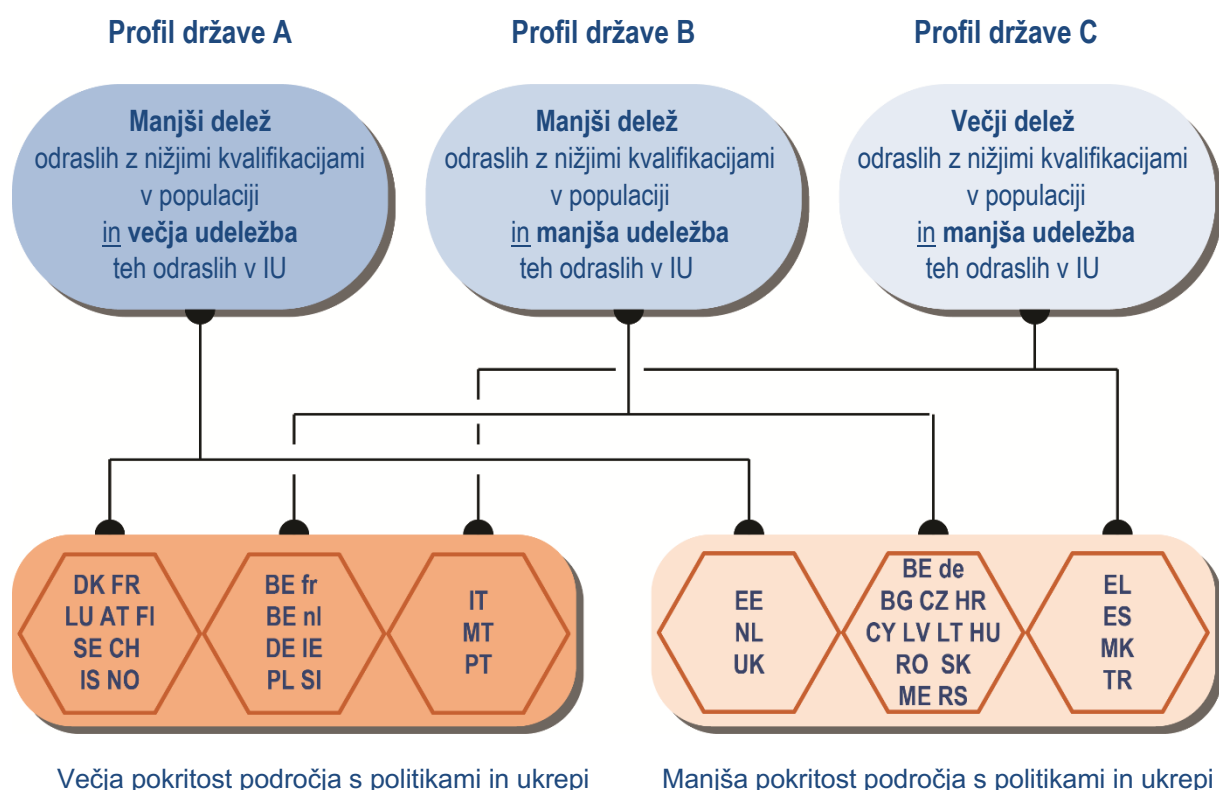
1. Profili držav, oblikovani na podlagi prepletanja deležev odraslih z nižjo izobrazbo (odrasli z nižjimi kvalifikacijami) s stopnjami njihovega vključevanja v izobraževanje in usposabljanje (1. poglavje, slika 1.13).
2. Politike in ukrepi, predstavljeni v poročilu in prikazani v povzetkih na koncu poglavij 2 in 4 do 8 (skupaj 27 politik in/ali ukrepov).

Kot kaže slika 2, v večini držav z relativno majhnim deležem odraslih z nižjimi kvalifikacijami in relativno visoko stopnjo udeležbe teh odraslih v izobraževanju in usposabljanju (profil A) politike pokrivajo več vidikov (Danska, Francija, Luksemburg, Avstrija, Finska, Švedska, Švica, Islandija in Norveška). To pomeni, da so v teh državah sprejeli in izvajajo najmanj dve tretjini (vsaj 18 od 27) navedenih politik oziroma ukrepov. V teh državah niso sprejeli samo splošnih politik in ukrepov za izobraževanje in usposabljanje odraslih (za vse odrasle), ampak so sprejeli tudi ciljno usmerjene ukrepe za osebe z najnižjimi kvalifikacijami (na primer ciljno usmerjeni politični okviri, finančne podporne sheme ali orodja in svetovalna dejavnost). Med državami profila A je samo v Estoniji, na Nizozemskem in v Združenem kraljestvu pokritost področja s politikami in ukrepi majhna.

V državah z relativno majhnim deležem odraslih z nižjimi kvalifikacijami in hkrati nizko udeležbo teh odraslih v izobraževanju in usposabljanju (profil B) imajo večinoma tudi majhno pokritost s politikami (nemško govoreča skupnost Belgije, Bolgarija, Češka, Hrvaška, Ciper, Latvija, Litva, Madžarska, Romunija, Slovaška, Črna gora in Srbija). Za večino teh držav velja, da so v njih sprejeli ali izvajajo manj kot dve tretjini (to je manj kot 18) proučevanih politik oziroma ukrepov. Samo v petih državah, ki se umeščajo v to skupino, je pokritost področja s politikami in ukrepi večja (francoska in flamska skupnost Belgije, Nemčija, Irska, Poljska in Slovenija).

Tretja skupina držav, to so države z relativno velikim deležem odraslih z nižjimi kvalifikacijami in relativno majhno udeležbo teh odraslih v izobraževanju in usposabljanju (profil C), kaže najmanj jasen vzorec politik. V tej majhni skupini držav je v treh pokritost področja s politikami in ukrepi večja (Italija, Malta in Portugalska), medtem ko je v štirih število proučevanih političnih ukrepov manjše (Grčija, Španija, Severna Makedonija in Turčija).

Slika 2: Profili držav glede na delež odraslih z nižjimi kvalifikacijami v populaciji in udeležbo teh odraslih v izobraževanju in usposabljanju (IU) ter pokritost področja s politikami in ukrepi, 2019/20

Vir: Eurydice.

Metodološka pojasnila

Za več informacij o profilih držav A, B in C glejte 1. poglavje, slika 1.13.

Odrasli z nižjimi kvalifikacijami so osebe z zaključeno izobrazbo ali kvalifikacijami na ravni ISCED 0 do 2. To pomeni, da te osebe niso zaključile višje sekundarne izobrazbe (ali enakovredne) (glejte Pojemovnik).

Kategoriji večja oziroma manjša pokritost področja s politikami in ukrepi temeljita na slikah povzetkov poglavij 2 in 4 do 8. Ti povzetki vključujejo skupaj 27 politik in ukrepov. Kategorija večja pokritost velja za države, iz katerih so poročali, da so sprejeli in izvajajo najmanj 18 od 27 politik oziroma ukrepov. Kategorija manjša pokritost velja za države, iz katerih so poročali, da so sprejeli in izvajajo manj kot 18 politik oziroma ukrepov.

Referenčno obdobje za večino kvalitativnih kazalnikov, na katerih temelji prikaz, je 2019/2020. Zato je v naslovu slike to referenčno leto. Za nekaj kazalnikov, na katerih slika temelji, so referenčna obdobja druga, in sicer za podatke ankete o delovni sili (LFS) Eurostat EU (poglavje 1), ki veljajo za leto 2019, in podatke o vrednotenju neformalnega in priložnostnega učenja (6. poglavje), ki veljajo za leto 2018.

Glavni vir podatkov za sliko so informacije, ki so jih posredovale nacionalne enote v omrežje Eurydice, zato je kot vir na dnu slike zapisano omrežje Eurydice. Kljub temu slika vključuje tudi podatke iz drugih virov, in sicer kvantitativne podatke Eurostata in kvalitativne podatke o vrednotenju in priznavanju učnih izidov Cedefopa, Evropske komisije in ICF.

Opombe k podatkom držav

Belgija (BE de) in Srbija: Na določitev, da imajo te države manjšo pokritost področja s politikami in ukrepi, je lahko vplivalo dejstvo, da ni podatkov o vrednotenju in priznavanju učnih izidov (glejte 6. poglavje).

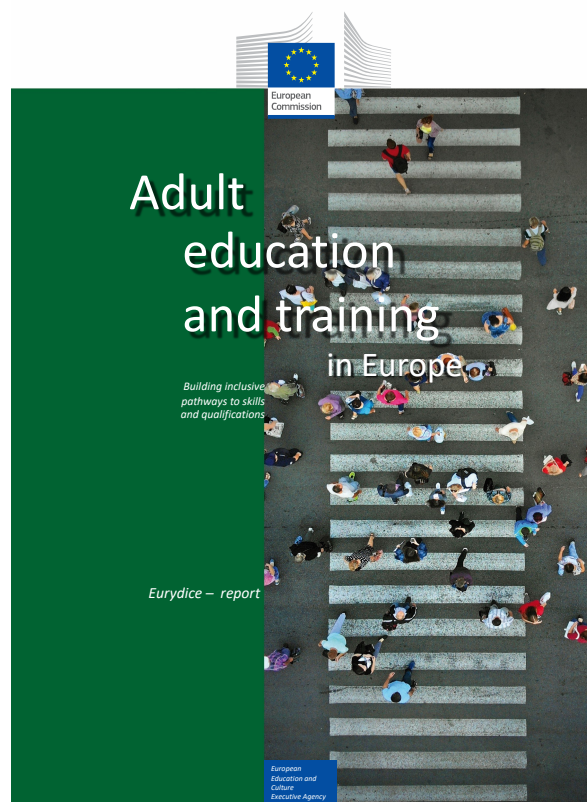
Hrvaška, Romunija, Slovaška in Črna gora: Na voljo ni podatkov o udeležbi odraslih z nižjimi kvalifikacijami v izobraževanju in usposabljanju. Slika temelji na podatkih o udeležbi vseh odraslih v izobraževanju in usposabljanju.

Bosna in Hercegovina ter Lihtenštajn: Državi nista upoštevani, saj nista zajeti v anketi o delovni sili (LFS) EU.

Kljub temu da ugotovitve zgoraj nakazujejo določene povezave med udeležbo odraslih z nižjimi kvalifikacijami v izobraževanju in usposabljanju ter pokritostjo področja s politikami in ukrepi, je to treba tolmačiti preudarno. Predvsem velja, da je v tem poročilu poudarek na sami prisotnosti politik in ukrepov, ne, vsaj ne v pomembnem obsegu, na proučevanju, izvajanju, učinkovanju in/ali njihovi ustreznosti za odrasle z najnižjimi kvalifikacijami. Poleg tega so v tem poročilu izpostavljeni ukrepi in politike, ki jih spodbujajo samo najvišji pristojni organi, ter proučevana samo nekatera področja, povezana z izobraževanjem in usposabljanjem odraslih. Zato je treba sliko, ki izhaja iz te analize, nadalje proučiti.

To poročilo osvetljuje različne politike in ukrepe, ki podpirajo učenje odraslih, vključno s tistimi, ki zagotavljajo odraslim z nižjimi ravni spretnosti ali kvalifikacij dostop do izobraževanja in usposabljanja za odrasle. Nižje stopnje udeležbe te skupine v izobraževanju in usposabljanju, ki bodo najbrž še nižje zaradi pandemije covid-19, ter s tem povezani premiki na spletno izvajanje programov dodatno izpostavljajo nujnost iskanja stika s to posebno ciljno skupino in njenega usmerjanja.

Naloga omrežja Eurydice je razumeti in znati pojasniti organiziranost in delovanje različnih sistemov izobraževanja v Evropi. Omrežje pripravlja opise nacionalnih sistemov izobraževanja, primerjalna poročila na določeno temo, kazalnike in statistična poročila. Vse publikacije Eurydice so brezplačne in objavljene na spletišču Eurydice. Po naročilu jih prejmete tudi v tiskani obliki. S svojo dejavnostjo Eurydice spodbuja in širi razumevanje, sodelovanje, zaupanje in mobilnost na evropski in mednarodni ravni. V omrežju sodelujejo nacionalne enote s sedežem v posameznih evropskih državah, njihovo dejavnost koordinira Izvajalska agencija za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo (EACEA) Evropske unije. Več informacij o Eurydice najdete na <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/>.

Urad za publikacije
Evropske unije